

Förebyggas olyckor och kriser genom stadsplanering?

Kommuner ansvarar för stadsplaneringen, räddningstjänst och arbetet med krishantering inom sitt geografiska område. Om dessa områden samordnas när kommunerna planerar våra städer kan förebyggande åtgärder vidtas, men är detta något som görs?

”Krisfrågorna är ett parallellt spår”

Ovan citat är ett tydligt tema från den intervjustudie som genomfördes inom detta examensarbete. Resultaten visar att krishantering inte är en aspekt som vanligtvis tas hänsyn till när kommuner planerar för ny bebyggelse eller ändrar befintlig. De underlag som kartlägger risker för olyckor och kriser brukar inte användas. Resultatet visar även att inblandade aktörer har skilda uppfattningar kring vem som har ansvar för frågor om krishantering och skydd mot olyckor.

Så vad är då skillnaden på en olycka och en kris? En olycka är en plötsligt inträffad oönskad händelse som kräver ett snabbt ingripande av samhället för att hindra eller begränsa skador på liv och hälsa, egendom eller miljö (tex. en brand eller en trafikolycka). En krissituation (eller extraordinär händelse) är något som hotar eller riskerar att hota en samhällsviktig verksamhet. En samhällsviktig verksamhet kan vara exempelvis el- och vattenförsörjning, kommunikationer eller sjukvård. Samma händelse kan därför först betraktas som en olycka för att sedan utvecklas till en kris för samhället. Exempelvis kan en brand i en byggnad betraktas som en olycka men övergå till en kris om branden sprids, eller riskerar spridas, till ett sjukhus.

Skyddet mot olyckor är typiskt sådant som en kommuns räddningstjänst arbetar med. Kommunen ansvarar även för arbetet med krishantering på lokal nivå. Arbetet med krishantering utförs oftast av en egen enhet på kommunen eller på kommunens räddningstjänst. Även stadsplaneringen görs av kommunen. Med hjälp av detaljplaner och översiktsplaner bestämmer kommunen var staden ska växa, vad som får byggas på olika platser och utformningen av den publika miljön (torg, parker, vägar osv.). Examensarbetet har undersökt hur dessa tre delar av kommunen arbetar tillsammans vid stadsplaneringen för att vidta åtgärder som ska skydda invånare från olyckor och kriser. Allt arbete som kommunen gör inom stadsplanering, skydd mot olyckor och krishantering granskas av länsstyrelsen och därför ingick även länsstyrelsen i intervjustudien som genomfördes.

Arbetets resultat bygger på 23 intervjuer som genomfördes i sex olika kommuner (i sex olika län). Intervjupersoner som arbetar med räddningstjänst, krishantering, stadsplanering och på länsstyrelsen har fått frågor om upplevt ansvar, använt underlag, samrådsprocesser och samhällsviktig verksamhet.

Krishantering är något som tycks förbises i den fysiska planeringen. Detta kan leda till att sårbarheter för samhällets viktigaste verksamheter byggs in i den fysiska miljön. Det största problemet tycks vara att de som arbetar med frågor om krishantering inte är delaktiga vid stadsplaneringen. Det omvända gäller för skyddet mot olyckor, detta verkar tillgodoses på ett bra sätt eftersom räddningstjänsten i allmänhet är delaktiga vid stadsplaneringen.

Författare: Louise Ekvall och Erik Nilsson, Civilingenjörsprogrammet i Riskhantering vid LTH